

FUNDACIÓ
Fundació
JAUME
Jaume
BOFILL
Bofill

Debats

CAN BORDOI
AULA PROVENÇA

**Propostes per a la millora
del tractament informatiu
de la immigració**

Aquest document recull les propostes sorgides al llarg de les vuit sessions de treball del Grup de Reflexió sobre Immigració i Mèdia (GRIM).

Direcció del GRIM i redacció de les propostes: Xavier Giró

Edició: Fundació Jaume Bofill
Provença, 324. 08037 Barcelona
Tel. 93 458 87 00
Fax 93 458 87 08
fbofill@fbofill.org
www.fbofill.org

Novembre 2005

Disseny gràfic: Amador Garrell

Impressió: Alta Fulla · Taller
Dipòsit Legal: B. 49.027-2005

Índex

Presentació	5
1. Propostes de mecanismes	12
2. Propostes de tipus general	16
3. Propostes de tipus general per a la cobertura de successos (delinqüència, tribunals, etc.)	21
4. Propostes de tipus general per a la cobertura del discurs polític (polítics, sindicalistes, intel·lectuals, escriptors, associacions, etc.)	25
5. Propostes de tipus general per a les informacions o reportatges amb perspectives socials, culturals o antropològiques	28
Documents	31

Presentació

Arran del seminari “Immigració i mitjans de comunicació” que va organitzar la Fundació Jaume Bofill el mes de novembre de 2003, es va constatar que, des de fa uns anys, disposem d’un grapat d’anàlisis, crítiques i consideracions —especialment pel que fa a la informació— que mostren que s’han registrat alguns avenços en el tractament de la immigració als mitjans de comunicació, però encara queden força aspectes per millorar.

També es va constatar que, sovint, a causa de la diversitat d’experiències dels participants en les trobades o per manca de temps, entre altres motius, no s’han articulat ni estudiat propostes pràctiques —mecanismes, instruments o iniciatives— que, de forma efectiva, tendeixin a eradicar o almenys reduir el que creiem que són maneres inadequades de tractar la immigració.

D’aquí que, a instància i sota els auspicis de la Fundació Jaume Bofill, es creés un reduït Grup de Reflexió sobre Immigració i Mitjans de Comunicació (GRIM), amb l’objectiu de dissenyar estratègies —tant discursives com no discursives— i proposar mesures tàctiques per evitar un discurs discriminatori contra la immigració en els mitjans i potenciar-ne un que fos favorable a la seva integració. Les propostes que s’explicaran a continuació, en funció de la seva naturalesa, van dirigides a instàncies tan diverses com el govern, les organitzacions periodístiques existents i les de la immigració, les institucions educatives i, en definitiva, a totes les persones que d’alguna manera hi estan relacionades. No totes les propostes són igualment factibles ni són valorades de la mateixa manera pels participants en el grup, però creiem que moltes requereixen d’un impuls inicial i d’altres poden suggerir idees que alimentin nous projectes.

El grup de reflexió estava format per Fathia Ben Hammou (programa Entrecultures, Fundació Jaume Bofill), Doris Boira (Migramedia),

Gabriel Chancel (Observatori de la Cobertura Informativa de Conflictos, UAB), Xavier Giró (Periodisme, UAB, i responsable del grup), Janeth González (Grup de Periodisme Solidari, Col·legi de Periodistes, i coordinadora tècnica), Esther Llauradó (Televisió de Catalunya), Rosa Massagué (*El Periódico de Cataluña*), Mònica Nadal (Fundació Jaume Bofill), Mohammed Najih (Fundació SER.GI), Isidre Ramos (Televisió Espanyola), Joan Manuel Tresseras (Consell de l'Audiovisual de Catalunya), Francesc Triola (COM Ràdio), Francesc Valls (*El País*) i Núria Vives (SOS Racisme).

Es va requerir a les persones integrants del grup que fessin contribucions a títol individual, no com a representants dels diversos col·lectius on estan inscrites, i es van debatre i avaluar les propostes aparegudes. Després de nou sessions, celebrades al llarg de sis mesos, s'ha obtingut el resultat que s'ofereix en aquest document de síntesi.

Metodologia

Entre el gener i el juliol de 2004, el GRIM va mantenir nou sessions de dues hores. La primera per tractar del programa de treball general i de la presentació de l'estudi *Immigració i premsa: editorials i informació*, elaborat per l'Observatori sobre la Cobertura Informativa dels Conflictos (UAB), també sota el patrocini de la Fundació Jaume Bofill.

La segona i la tercera sessió es van ocupar de temes relacionats amb la informació sobre successos (agressions, enfrontaments, etc.), criminalitat, tribunals i policia. La quarta i la cinquena es van dedicar als debats en els mitjans (columnes d'opinió incloses) i a la cobertura dels debats polítics sobre immigració —institucionals o no— inclosos els debats sobre les lleis. La sisena i la setena a la informació feta sota perspectives sociològiques, culturals o antropològiques. I, finalment, la vuitena i la novena a la síntesi i les perspectives.

A cada sessió, dos participants, diferents cada vegada, presentaven —durant prop de quinze minuts cadascú— reflexions i propostes per a la discussió, que ocupava la resta del temps de la sessió. Un cop finalitzada la sessió, aquests presentadors escrivien les reflexions que creien oportunes.

tunes. De cada sessió, també se n'extreia una acta resum, recopilada per la coordinadora tècnica.

Per tal de no repetir discussions i avançar acumulativament, les presentacions del tema per a cada sessió es preparaven d'acord amb el responsable del grup a mesura que tocava fer-les. La dinàmica acumulativa feia imprescindible que tots els integrants assistissin a totes les sessions.

Les sessions del GRIM tenien un guió orientatiu que s'adaptava en funció del tema, però que en línies generals era el que se seguia. En primer lloc, s'establien els problemes a partir de les crítiques dels estudis coneguts. En segon lloc, s'analitzaven els possibles efectes d'un discurs periodístic considerat inadequat. Seguidament, es buscaven les causes i es mirava si existien recomanacions sobre el tema d'algun dels organismes o codis deontològics existents. Posteriorment, es proposaven i discutien actuacions sobre les causes —relatives al discurs o no— tant a curt com a llarg termini. I, finalment, es proposaven i discutien actuacions sobre els efectes.

Abans de cada sessió, a més, tots els participants havien de llegir un document relativament breu sobre l'assumpte que s'havia de tractar i, si podien, també en tenien un de més llarg a la seva disposició. La llista dels documents triats apareix al final d'aquesta publicació.

Punts de partida

El primer punt de partida està constituït pels resultats de diverses anàlisis sobre la cobertura de la immigració. Hi ha tres grans tipus de casuístiques que condicionen en gran mesura el discurs desplegat en tota mena de peces periodístiques.

D'una banda, la informació sobre successos (agressions xenòfobes, enfrontaments, etc.), criminalitat, tribunals i policia és particularment sensible i molt sovint es relaciona amb la immigració, de la qual transmet una imatge força negativa i vinculada a problemes col·lectius i a la marginalitat. Així doncs, ens hem preguntat: com la podem millorar tenint en compte d'on prové, com es (re)tracta i com s'exposa?

Per altra banda, tant els debats polítics —institucionals o no— sobre

la immigració i les columnes d'opinió que se n'ocupen com les discussions sobre els problemes, conflictes, lleis, etc., presenten un mostrari de veus reduït i uns arguments discutibles. Sovint, reflecteixen concepcions utilitaristes i simplificadores de la immigració i, també força sovint, altres veus substitueixen les veus dels grups immigrants.

En tercer lloc, les informacions o reportatges fets amb una perspectiva social, cultural o antropològica han significat un pas endavant. No obstant això, potser encara se'n fan pocs; potser alguns encara mostren un cert etnocentrisme i potser alguns són paternalistes.

Mecanismes i instruments que ja existeixen

El segon punt de partida és la constatació que ja existeixen una sèrie de mecanismes i instruments —de tipus general o específics per al tractament de la immigració— que tenen o haurien de tenir efectes en la millora del treball periodístic en el camp que ens interessa.

Hi ha el Consell de la Informació de Catalunya, una entitat sense afany de lucre que té la finalitat de vetllar per l'acompliment dels principis d'ètica professional continguts en el Codi Deontològic del Col·legi de Periodistes de Catalunya. El CIC pot actuar d'ofici, no obstant això, d'avant d'aquesta institució, qualsevol ciutadà pot presentar queixes. [<http://www.periodistes.org/fcic/home.php>]

Dins del Col·legi de Periodistes, hi ha el Grup de Periodisme Solidari, impulsor de l'esmentat Manual d'Estil i, recentment, de l'Agenda de la Multiculturalitat.

Per la seva part, el Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC) va elaborar un conjunt de recomanacions específiques, tant per les institucions com per les empreses mediàtiques i els periodistes, amb relació al tractament de la immigració. I, des de fa pocs mesos, ha constituït la Mesa per a la Diversitat en l'Audiovisual, formada per membres d'entitats, fundacions, mitjans i administracions que aposten per una millora en la representació de la multiculturalitat en els mitjans audiovisuals de Catalunya. El seu objectiu és contribuir a fomentar la convivència, el respecte, el coneixement i l'intercanvi entre persones de les diferents

filiacions culturals, així com compartir l'experiència de la recreació i la renovació de la cultura catalana.

A petita escala, trobem que alguns mitjans de comunicació compten amb un comitè de redacció que té com a objectiu vetllar perquè el treball periodístic es faci en les condicions apropiades i perquè es respecti el codi deontològic propi adoptat per l'empresa.

També hi ha mitjans escrits que tenen un defensor o defensora del lector. No hi ha constància, però, que aquesta figura existeixi a les ràdios o televisions. D'altra banda, els diaris de vegades publiquen cartes amb queixes sobre el tractament informatiu de la immigració.

A les universitats —i fora d'elles— hi ha grups d'investigació especialitzats i generals que han treballat el tema de la cobertura de la immigració (el grup universitari Migracom (UAB) i l'Observatori sobre la Cobertura Informativa de Conflictes (UAB), el CIDOB, la Fundació Jaume Bofill, o Migramedia i el grup de la revista basca *Mugak*, que sovint treballa amb l'associació catalana Xenomedia, etc.).

També hi ha diversos grups cívics que centren les seves preocupacions en el tema que ens ocupa —SOS racisme, Coordinadora de Col·lectius d'Immigrants, 'papers per tothom', etc.— i que eventualment fan arribar protestes o comentaris als mitjans de comunicació sobre les informacions que difonen.

Pel que fa a l'àmbit de la docència, trobem que en diverses carreres o estudis —per exemple, a periodisme o a l'escola de Policia— dediquen una certa, i gens menyspreable, atenció a la formació de futurs professionals en el camp de la immigració.

Amb aquest panorama de fons, hem discutit i avaluat un conjunt de propostes que exposem en els apartats següents.

Elaboració i avaluació de les propostes

Les propostes es van discutir al llarg de les diverses sessions i, especialment, en les dues sessions finals. Ara bé, per afinar la valoració que en feia el grup, un cop sintetitzades i explícitament relacionades amb el problema al qual pretenien fer front, cada membre del grup va omplir, en

un nou document, una enquesta d'avaluació on valorava, per cadascuna de les propostes:

1. en quina mesura és necessari actuar sobre el problema detectat,
2. en quina mesura la proposta s'adequa a la insuficiència manifestada,
3. quin grau d'efectivitat es preveu que pot tenir la proposta, i
4. si la proposta és factible o no.

De forma indicativa, hem establert una escala de valoració global amb les següents categories: força negativa, negativa, positiva, força positiva, molt positiva.

Les propostes es van agrupar en tres gran categories. La primera inclou les creacions eventuais de nous mecanismes o suggeriments referents a mecanismes existents. La segona agrupa propostes encarades a superar els tres tipus de casos problemàtics detectats que abans hem esmentat. I la tercera recull propostes particulars per cada un dels tipus de casos.

A qui va dirigit aquest document

Després d'acabar la tasca per la qual va ser constituït, el GRIM es dissol. Les propostes que ha recollit formen un ventall massa ampli perquè una sola instància les pugui assumir, però, tal com veurem al llarg de la presentació i dels comentaris que hi hem fet, s'apella —explícitament i implícitament— a diverses organitzacions perquè n'assumeixin algunes o, si més no, facin algun pas que s'acosti a fer-les realitat.

Organitzacions professionals, associacions cíviques i governamentals, universitats, fundacions o ciutadans de forma col·lectiva o individual estan convidats a considerar les estratègies i mesures discursives i no discursives que es proposen en aquest estudi i a fer el que en considerin oportú.

No obstant això, volem destacar la responsabilitat que tenen les instàncies amb poder —tant governamental com econòmic— a l'hora de tirar endavant iniciatives per la millora del tractament mediàtic de la immigra-

ció. Concretament, proposem que s'iniciïn accions per un nou acord entre el govern, la societat civil, els professionals i els empresaris de la comunicació que abraci el màxim de punts possibles dels que proposem aquí.

Trigui el que trigui a assolir-se l'acord, totes les persones involucrades en la construcció discursiva de la imatge de la immigració estem cridades a contribuir —en la mesura de les nostres capacitats— a la desaparició dels estereotips, els prejudicis i els rastres de xenofòbia, racisme o discriminacions injustes.

1. Propostes de mecanismes

Constituir un *think tank* d'experts en immigració per fer presents en el debat públic posicions que van més enllà de les limitades pels marges de la raonabilitat o el sentit comú establerts

S'estima que el discurs públic sobre immigració està molt restringit a idees considerades acceptables per l'opinió pública i els partits polítics majoritaris. Per tant, es considera molt necessari i adequat difondre posicions diferents de les defensades des de les instàncies de poder, i més quan aquest accepta el marc d'una llei d'estrangeria que la majoria del grup considera nefasta.

Per assegurar la difusió d'altres idees, caldria que els integrants del *think tank* també fossin experts en la imatge mediàtica de la immigració i no només en immigració.

Costa molt veure com es formaria el grup, com es coordinaria, si es trobarien les persones capaces i disposades a treballar coordinadament. També costa veure quina podria ser la font de finançament, no tant pels experts com per la coordinació.

✓ *Valoració:* caldria fer una concreció més gran per estimar millor la viabilitat de la proposta, però, com a valoració global, es considera positiva.

Constituir un observatori dels mèdia sobre immigració que, entre altres tasques, elabori un glossari de termes i conceptes sobre immigració

Les tasques descrites —i moltes altres— es consideren necessàries, però no es creu convenient la creació d'un altre observatori perquè ja n'hi ha que fan tasques d'anàlisi.

Per a feines com el seguiment continuat del tractament de la immigració i per fer la funció de punt de trobada entre diverses instàncies (col·lectius d'immigrants, periodistes, estudiosos, etc.), la Mesa per la Diversitat en l'Audiovisual que està posant en marxa el CAC sembla adequada, tot i que se circumscriu a l'audiovisual i es preocupa sobretot de la diversitat que, encara que hi té molta relació, no és el mateix que la immigració.

✓ *Valoració:* globalment, la proposta de crear l'observatori es considera poc positiva.

Fer que els mecanismes i instruments existents funcionin efectivament

Les idees subjacents en la creació dels mecanismes existents es consideren positives, no obstant això, l'eficiència dels mecanismes és dubtosa.

En primer lloc, caldria estendre el coneixement de l'existència d'aquests mecanismes, tant entre els periodistes com entre el públic. En segon lloc, caldria estudiar si les eines existents han funcionat com se suposa que havien de fer-ho i si han servit en alguna mesura. Haurien d'estar ben coordinades per poder repartir-se la feina i ser efectives. Caldria precisar com s'haurien de coordinar.

✓ *Valoració:* la proposta es considera globalment força positiva.

Arran d'aquesta discussió va aparèixer una nova proposta. Sembla necessari articular una instància o grup amb una visió global de les funcions i les tasques que efectivament desenvolupen els mecanismes i institucions existents —i els que vagin apareixent— amb relació a la imatge de la immigració.

✓ *Valoració:* encara que sense arribar a més concreció, la proposta s'estima molt positiva.

Constituir un grup intersectorial de divulgació periodística d'estudis sobre immigració (GDI)

És sabut que es fan força estudis sobre la realitat de la immigració, però també és constatable que els resultats no arriben al gran públic per

motius diversos. Entre d'altres, perquè no surten dels centres que els han fet ni arriben als mitjans d'una forma que els faci prou interessants i perquè, de vegades, quan es difonen, apareixen distorsionats o es trivialitzen.

El grup que es proposa constituir, el GIDI, estaria al dia i en contacte amb tots els grups d'investigació i ajudaria a l'explotació mediàtica dels resultats dels estudis. S'han de saber vendre, mostrar-ne l'interès periòdic i treure'n el màxim rendiment.

La tasca definida per un eventual grup intersectorial de divulgació es considera molt necessària i convenient per contrarestar les simplificacions i els prejudicis.

És clar que el grup s'hauria de coordinar amb els diversos grups universitaris d'investigació sobre immigració i, alhora, hauria de tenir una bona formació periòdica per saber dotar els resultats d'atractiu mediàtic.

Caldria avançar en la concreció sobre les persones que l'integrarien i precisar la relació que mantindria amb les universitats i, eventualment, amb els seus gabinets de premsa. També sembla recomanable que la seva activitat fos remunerada; encara s'ha d'aprofundir en les vies de finançament.

✓ *Valoració:* amb aquestes línies generals, la proposta es considera positiva.

Constituir un grup d'interacció entre periodisme i immigració (i viceversa)

Es constata que no hi ha un diàleg permanent entre periodistes i immigrants sobre les friccions i les crítiques que, mútuament i en els dos sentits de la relació, apareixen continuadament. S'estima que seria millor que existís, però no es té clara la seva viabilitat i efectivitat. Per tant, es proposa la creació d'un grup, que es podria anomenar "d'interacció entre periodisme i immigració", amb l'objectiu de realitzar accions pilot com ara:

 ESTUDI PILOT 1: experimentar l'adequació, la viabilitat i l'efectivitat de la ingerència d'analistes en el discurs mediàtic —de periodistes i caps— sobre conflictes concrets d'immigració mentre aquests estan succeint.

✎ **ESTUDI PILOT 2:** experimentar la formació d'equips conjunturals integrats per periodistes i analistes que cobreixin junts els conflictes relacionats amb la immigració i que debatin sobre el terreny —en viu— el que està passant i com es cobreix, per poder apuntar unes línies de millora i de comprensió mútua dels rols i dels efectes que té la cobertura dels esdeveniments.

✎ **PROPOSTES D'ESTUDIS:** el mateix grup podria elaborar un document que suggerís altres estudis que caldria fer sobre immigració i mitjans.

La major part de les opinions del grup s'inclinen a estimar —ja abans de l'experimentació que es proposa com a objectiu del grup— que les formes actuals de treball periodístic són incompatibles amb les interaccions que es proposen aquí, perquè seria incòmode pels professionals i perquè les empreses no ho permetrien pel temps de més que faria esmerçar als periodistes.

Queda absolutament oberta l'elaboració d'un document que suggerei-xi estudis sobre possibles interaccions.

✓ *Valoració:* la valoració global de la proposta és força negativa, fonamentalment per les dificultats que es preveuen.

Constituir un grup mixt per elaborar una proposta de renovació del Manual d'Estil en relació amb el tractament de les minories ètniques

Ja fa més de vuit anys que es va elaborar el Manual d'Estil i la realitat de la immigració i el seu tractament informatiu han canviat prou per fer necessària una actualització. Hi ha àmbits com el tractament de la delinqüència —que sovint es troba etnificada— i el de l'ús de la imatge que mostren clarament la necessitat de posar el manual al dia.

El Col·legi de Periodistes de Catalunya hauria de prendre la iniciativa i, potser, constituir un grup mixt que elaborés una proposta de renovació i la sotmetés a un ampli debat amb tots els sectors implicats.

✓ *Valoració:* s'estima que la proposta és molt positiva.

2. Propostes de tipus general

Sobre la formació de periodistes

 FORMACIÓ 1. Elaborar fitxes breus amb anàlisis de cobertures concretes que il·lustrin crítiques, consells o recomanacions i ofereixin alternatives terminològiques, conceptuals, d'il·lustracions o fotografies i, en general, discursives. Enviar les fitxes sistemàticament i de manera dosificada a tots els periodistes que cobreixin temes d'immigració i racisme.

 FORMACIÓ 2. Elaborar un glossari de terminologia no discriminatòria: estaria bé que fos síntesi i compendi de les fitxes anteriors.

La necessitat d'una formació permanent és clara. Fer fitxes breus que no interfereixin en el funcionament habitual pot ser efectiu. Encara que no sempre de forma immediata, sí que pot servir com a pluja fina que acaba quallant, cosa que legítima fer-ne una recopilació gradual. No sembla complicat fer-ho viable.

Les fitxes no haurien de ser només receptes. L'aspecte fonamental raurà en els perquès.

Si el possible manual d'estil revisat es concep en format breu, com l'actual, pot ser una d'aquestes recopilacions.

Les persones o el grup que ho faci hauria de tenir ascendent. Pot ser una iniciativa combinada de les universitats amb el Col·legi.

Com en altres propostes, se n'hauria d'estudiar l'efectivitat després d'un cert temps.

Per cristal·litzar un ús apropiat de terminologia i conceptes caldria fer una trobada dels responsables dels llibres d'estil dels mitjans, potser sota els auspicis del Col·legi.

✓ **Valoració:** les propostes de formació 1 i 2 reben una valoració molt positiva.

📎 **FORMACIÓ 3.** Establir, d'acord amb els responsables empresarials dels mitjans, dues jornades anuals, lliures (no d'assistència obligatòria) i pagades com a dies laborals, perquè els periodistes que cobreixen temes d'immigració (o minories ètniques) puguin assistir-hi. Les jornades les podria organitzar el Col·legi, la Secretaria per a la Immigració i les universitats (s'ha d'estudiar).

📎 **FORMACIÓ 4.** Fer cursets sobre immigració i minories ètniques a les redaccions dels (grans) mitjans.

La formació és essencial. No s'ha de perdre de vista, però, que les mancances de personal i la precarietat laboral no ajuden a millorar-la ni a disposar del temps necessari per reflexionar i produir peces acurades.

D'altra banda, tant les fitxes com les jornades i els cursets haurien de ser realment rics en aportacions.

Assolir l'acord que es proposa requereix probablement una iniciativa conjunta del Col·legi, els sindicats i la Secretaria per a la Immigració.

El conjunt de les mesures de formació hauria d'estar ben coordinat en la forma i el contingut.

✓ **Valoració:** la valoració global de les propostes de formació 3 i 4 és força positiva.

Fonamentar addicionalment la crítica

📎 **FONAMENTAR LA CRÍTICA 1.** Estudiar la recepció que fa la gent no immigrant del carrer de les cobertures particulars, per veure si el discurs mediàtic reforça, crea o afebleix estereotips discriminatoris.

📎 **FONAMENTAR LA CRÍTICA 2.** Estudiar la recepció que fa la gent immigrant del carrer de les cobertures particulars, per veure si el discurs mediàtic reforça, crea o afebleix estereotips discriminatoris i per veure en quina mesura és interioritzat com una agressió contra el col·lectiu immigrant o contra una part d'ell.

Es tracta d'estudiar com es comprèn el que emeten els mitjans per, després, poder debatre amb els periodistes sobre el seu discurs.

Primerament, caldria disposar d'una recopilació dels estudis d'aquesta mena que hi ha fets. Segonament, és clar que —com en totes les propostes anteriors i en les posteriors— els estudis han d'estar ben fets.

Tercerament, és clar que els nous estudis estarien dirigits a la formació dels periodistes i al canvi de discurs que pogués correspondre.

✓ *Valoració:* ambdues propostes són valorades com a força positives.

Investigar i actuar (IIA)

Es tracta de propostes fetes més amunt, que aquí es tornen plantejar independentment de l'existència o no d'un grup que se n'encarregui.

📎 IIA. ESTUDI PILOT 1: experimentar l'adequació, la viabilitat i l'efectivitat de la ingerència d'analistes en el discurs mediàtic —de periodistes i caps— sobre conflictes concrets d'immigració mentre aquests estan succeint.

📎 IIA. ESTUDI PILOT 2: experimentar la formació d'equips conjunturals integrats per periodistes i analistes que cobreixin junts conflictes relacionats amb la immigració i debatin sobre el terreny —en viu— el que està passant i com es cobreix (perquè seria inevitable, es discutiria tant la pròpia cobertura com la d'altres mitjans). Requeriria una formació específica per aquests analistes. El seu perfil també s'hauria de precisar.

Es considera que totes les mesures d'ingerència directa toparan amb el rebuig de les redaccions. En part, per la dificultat pràctica d'anar junts i, en part, per la lectura implícita de la superioritat de l'analista per sobre el periodista.

Només potser després de trobades formatives, es podria arribar a alguna acció encaminada a detectar els problemes amb què es troben els periodistes.

✓ *Valoració:* la reticència a la ingerència és tan gran que, en les estimacions dels integrants del grup, es passa per alt el fet que la proposta no és d'ingerir sinó d'experimentar formes d'ingerència. La proposta és valorada com a força negativa.

📎 IIA. ESTUDI PILOT 3: elaborar propostes d'investigació-acció.

✓ *Valoració:* les propostes d'estudis podrien donar fruits si partissin de grups mixtos i també dels periodistes. Es considera una proposta positiva.

Sobre la composició de les redaccions

 PROPOSTA 1: potenciar mitjans propis de col·lectius d'immigrants o de minories (CloM).

La potenciació de mitjans de comunicació propis pot tenir els següents efectes:

- contribuir a la integració o acomodació en la societat d'arribada. En aquest sentit, s'aconsella incloure la creació de mitjans de comunicació propis dels immigrants en els plans municipals d'integració.
- incrementar el flux d'informació sobre immigrants o sobre minories ètniques en la societat i fer que repercuteixi en un augment d'aquest mateix flux en els grans mitjans de comunicació.
- accelerar la formació de periodistes procedents de CloM, que eventualment poden anar a treballar als grans mitjans de comunicació en qualsevol de les seccions.

També s'apunta, però, que aquesta mesura podria contribuir a una certa guetització.

✓ *Valoració:* s'estima que la proposta és força positiva.

 PROPOSTA 2: reforçar la formació dels periodistes de CloM.

Es proposa potenciar cursos on s'eliminin els impediments d'accés als estrangers o les persones sense titulacions superiors.

✓ *Valoració:* es considera força positiva i s'assenyalen les dificultats que tenen les minories ètniques per accedir a estudis superiors.

 PROPOSTA 3: creació o potenciació d'espais dins els mitjans grans gestionats per periodistes de CloM.

Es veu poc viable que cada col·lectiu tingui un espai en els mitjans i s'apunta que l'origen dels periodistes no assegura una bona cobertura.

✓ *Valoració:* es considera una proposta poc positiva.

 PROPOSTA 4: facilitar beques, estades de periodistes de CloM als mitjans establerts.

Es veu factible i molt interessant, tant perquè accelera la formació dels periodistes procedents de CloM i potencia que alguns entrin en aquests

mitjans, com perquè els permet comprendre millor la forma de treballar dels grans mèdia i, per tant, ser uns emissors més eficients.

✓ *Valoració:* la proposta s'estima força positiva.

3. Propostes de tipus general per a la cobertura de successos (delinqüència, tribunals, etc.)

En aquest apartat, hem agrupat les propostes en funció de si afectaven: 1) l'origen de la informació; 2) l'elaboració i reelaboració de la informació, i 3) la recepció de la informació.

Sobre els orígens de la informació

Es creu necessari actuar a l'Escola de Policia de Catalunya i als gabinets de premsa de les policies.

 PROPOSTA 1: incorporar la crítica de la dimensió discursiva dels comunicats o informacions facilitades per la policia al programa de formació d'agents de policia.

 PROPOSTA 2: establir trobades periòdiques i regulars entre estudiosos, portaveus de la policia i membres dels gabinets de premsa on es faci un seguiment de la dimensió discursiva.

 PROPOSTA 3: fer estudis concrets de seguiment de la deriva discursiva des que surt de la policia fins que arriba al receptor, passant per l'elaboració periodística.

Es considera necessari, tot i que hi ha dubtes sobre l'eficàcia de les mesures destinades a influir en el discurs policíac sobre la immigració. En qualsevol cas, l'estudi que es proposa fonamentaria la conveniència d'intervenir o no en l'àmbit policíac. Una eventual intervenció hauria de ser avaluada en relació als resultats que obtingués, com podria ser habitual en totes les intervencions.

Sembla aconsellable que l'estudi precedeixi les intervencions.

D'altra banda, se suggereix convidar policies de gabinets i caps-portaveus a trobades conjuntes sobre el discurs al voltant de la immigració.

A més, es recorda que la crítica del discurs policíac ha de ser present en la formació de periodistes.

✓ *Valoració:* globalment, les diverses propostes de l'àmbit policíac són valorades positivament.

Sobre l'estadi intermedi de la informació

Les propostes són fonamentalment recomanacions sobre l'agenda de temes.

✎ **PROPOSTA 1:** incrementar les peces en profunditat i de síntesi d'estudis sobre delinqüència en general.

Aquesta, com totes les mesures encaminades a una informació més profunda i contextualitzada, són ben rebudes. En particular, els informes sobre delinqüència general podrien ajudar a combatre el tòpic sobre la immigració delinqüent. També s'apunta, però, que podria tenir un efecte contraproduent, per exemple, una major estigmatització de la delinqüència.

✓ *Valoració:* la valoració és força positiva.

✎ **PROPOSTA 2:** si hi hagués més coordinació entre les seccions dels mitjans de comunicació es baixaria la unidimensionalitat de la informació de successos (inclosos els policíacs).

Seria essencial per evitar informacions superficials, però es veu força difícil de realitzar tenint en compte com operen avui les redaccions dels mitjans.

✓ *Valoració:* per aquest motiu, la proposta es veu poc positiva.

✎ **PROPOSTA 3:** no fer breus de successos.

És del tot aconsellable, però també s'entén que és impracticable perquè —per dir-ho d'alguna manera— alguns mitjans només fan això.

✓ *Valoració:* rep una valoració poc positiva.

✎ **PROPOSTA 4:** aprofitar les informacions negatives per introduir-ne de positives.

Tot i que, després d'una informació negativa sobre la immigració, el mal ja està fet, la introducció d'una informació positiva que temàticament

l·ligui amb el tema té un efecte rectificador, per molt limitat que pugui ser, i ajuda a construir un coixí de coneixement que pot evitar que els receptors facin lectures demonitzants i unívokes de la immigració.

✓ *Valoració:* la proposta es valora positivament.

✎ PROPOSTA 5: fer accions concretes sobre la premsa gratuïta, els mitjans locals i les televisions privades.

Per la capacitat d'influència que tenen, es considera del tot urgent i adequat incidir, amb tots els instruments que es tinguin a l'abast, en la premsa gratuïta, els mitjans locals i les televisions, particularment, les privades —atesa la tendència creixent que mostren a convertir-se en televisions de successos—, malgrat les dificultats que puguin sorgir. Caldria precisar i prioritzar les intervencions.

Sobre l'estadi final de la informació

Sobre la formació dels receptors

✎ PROPOSTA 1: la normalització de les figures immigrants o de minories dins els relats de ficció (telenovel·les, telesèries) contribuiria a crear un coixí cognitiu, tant per desmuntar estereotips existents com per evitar el reforçament o la creació de nous estereotips que es puguin derivar de la informació emesa pels mèdia.

Es considera molt convenient perquè contribueix a normalitzar la presència de persones immigrades. Però també s'alerta del fet que, en la ficció, determinats rols, si no van acompanyats de canvis en la realitat o són excessivament discrepants de les percepcions habituals, no deixen de ser rebuts com a ficció.

✓ *Valoració:* la valoració és força positiva.

✎ PROPOSTA 2: estimular la formació crítica dels receptors amb relació al discurs dels mèdia, per exemple, amb cursos sistemàtics als centres cívics.

És positiu en la mesura que també contribueix a la formació crítica. Sembla més adequat fer els cursos en el marc d'una educació crítica

general sobre els mitjans que no pas específica sobre la imatge de la immigració.

Al costat de l'entusiasme d'alguns membres del GRIM, trobem els dubtes d'altres sobre l'assistència als cursos.

✓ *Valoració:* rep una valoració positiva.

4. Propostes de tipus general per a la cobertura del discurs polític (polítics, sindicalistes, intel·lectuals, escriptors, associacions, etc.)

En aquest epígraf, hem agrupat les propostes en funció de si afectaven: 1) l'origen de la informació, i 2) les redaccions dels mitjans.

Sobre els orígens de la informació

 Proposta 1: donar espai a posicions situades fora de la raonabilitat-racionalitat del discurs majoritari, que rebutgin el sentit comú instal·lat ('el control és necessari', 'nosaltres primer', 'el drama de les pasteres és inevitable', etc.).

Extremadament necessari, el discurs diferent existeix; cal polir-lo i dotar-lo d'interès mediàtic. També cal una certa voluntat política dels responsables dels mitjans per donar-li espai. La creació d'un grup de divulgació mediàtica sobre la immigració —esmentada abans—, a mig camí entre el *think tank* i l'observatori, podria agilitar aquesta feina.

✓ *Valoració:* la proposta rep una valoració força positiva.

 PROPOSTA 2: estendre la temàtica de la immigració, més enllà de la utilitat i els problemes, a camps com la ciutadania, el dret de vot, els drets humans, socials i polítics, els països empobrits, colonitzats, etc.

Es considera molt necessari i adequat. En part, seria una concreció de la proposta anterior. I, en part, seria feina dels periodistes buscar o rebre *inputs* informatius adequats des d'un eventual grup interdisciplinari de divulgació, o altres organitzacions amb una funció similar.

✓ *Valoració:* la proposta es considera molt positiva.

 PROPOSTA 3: reflexionar i treballar informativament les causes de la immigració.

Es considera molt necessari, en la mateixa línia que la proposta anterior. La dificultat rau en el fet que es demana plantejar el ‘perquè’ de la immigració i, en la piràmide invertida tradicional de la informació periodística, el ‘perquè’ sol quedar per sota del ‘qui’, el ‘què’, el ‘quan’, l’‘on’ i el ‘com; és a dir, en un mal lloc.

✓ *Valoració:* la proposta es considera molt positiva.

 PROPOSTA 4: formar portaveus d’associacions d’immigrants sobre comunicació periodística.

Hi ha experiències —Migramedia— de formació que han donat resultat. Es tracta d’incrementar el nombre de persones formades. Poc després de la realització d’aquest seminari, la Fundació Jaume Bofill va realitzar un Seminari de Formació Periodística per a entitats de persones immigrades.

✓ *Valoració:* la proposta es valora com a força positiva.

Sobre les redaccions

 PROPOSTA 1: fer arribar crítiques del discurs polític sobre la immigració als periodistes que se n’ocupen. Crítiques oportunes, sistemàtiques i dosificades.

Apareixen força dubtes sobre l’efectivitat de la mesura, tant per l’ego periodístic com per la dinàmica productivista de la redacció. Les persones sensibilitzades ho podrien tenir en compte, però no tothom.

Algunes organitzacions —per exemple, SOS Racisme— envien crítiques, però no hi ha constància de la seva utilitat.

✓ *Valoració:* s’estima que és una proposta positiva.

 PROPOSTA 2: actuar sistemàticament sobre els programes de debats (TV i ràdio), tant en la composició de qui pren part en el debat, com suggerint temes. Qui ho faria? Potser un grup de divulgació mediàtica sobre immigració.

També sembla una activitat necessària i realitzable per alguna mena de grup interdisciplinari de divulgació sobre immigració.

Queda sense respondre com es treballaria per fer desaparèixer alguns programes de les graelles.

✓ *Valoració:* la proposta rep una valoració força positiva.

5. Propostes de tipus general per a les informacions o reportatges amb perspectives socials, culturals o antropològiques

Aquí, hem agrupat les propostes en funció de si afectaven: 1) la divulgació o la difusió dels estudis, i 2) el discurs periodístic amb les perspectives antropològica i social.

Sobre la difusió dels estudis

 PROPOSTA 1: cal una feina específica per fer arribar als mitjans els estudis seriosos sobre la immigració i les minories ètniques.

Els estudis seriosos són benvinguts, però no només els específics sobre immigració tenen relació amb la immigració. Sovint, si no tenen més presència pública és perquè requereixen una preparació perquè resultin atractius pel mitjà de comunicació. Cal fer aquesta feina específica. De nou, podria assumir-la una mena de grup divulgador interdisciplinari.

✓ *Valoració:* s'estima que és una proposta molt positiva.

 PROPOSTA 2: elaborar una proposta de renovació de la recomanació sobre l'ús d'imatges de la immigració del Manual d'Estil. També de la imatge antropològica, les fotografies i el vídeo que formen part del discurs sobre la immigració.

El Col·legi de Periodistes de Catalunya hauria de prendre la iniciativa, constituir un grup mixt que elaborés una proposta de modificació i obrir el debat a tots els sectors socials afectats.

✓ *Valoració:* la proposta es considera molt positiva.

Sobre el discurs periodístic

Recomanacions temàtiques

 PROPOSTA 1: visibilitzar, recentrar o reenfocar les semblances —en inquietuds, preocupacions, drets, deures, etc.— entre les persones immigrades i les autòctones. Com, per exemple, abordar la qüestió de si les dones són víctimes de les seves cultures i/o religions o dels trets patriarcal de la majoria de les cultures.

Els integrants del GRIM plantegen posicions molt diferents sobre la conveniència d'aquesta recomanació. Dificultat de posar-la en pràctica, per una part, i possibilitat d'acabar remarcant més les diferències que les similituds, o reforçant el paradigma de la cultura musulmana com a opressora.

En contrast, s'estima molt necessari accentuar les semblances per contrarestar l'etnificació de la diferència. És un repte.

✓ *Valoració:* la proposta rep una valoració força positiva.

 PROPOSTA 2: visibilitzar les persones, no només parlar de col·lectius. Fer reportatges sobre projectes (personals, familiars o grupals) migratoris.

Consistentment amb la proposta anterior, visibilitzar les persones les fa totes més semblants. Genera més empatia.

A més, trenca amb les generalitzacions i és viable. Cal l'habilitat de convertir-ho en notícia.

✓ *Valoració:* es valora força positivament.

 PROPOSTA 3: aprofitar que a través de les dones es visualitzen les diferències per, també a través de les dones, visualitzar les similituds.

Aquesta proposta està en sintonia amb la primera proposta d'aquest apartat. N'és una concreció.

En particular, és creu que és molt interessant perquè les dones es visualitzen com les diferents d'entre els diferents.

✓ *Valoració:* rep una valoració força positiva.

 PROPOSTA 4: evitar la victimització de les dones que són víctimes. Explicar què és la victimització perquè la lògica periodística d'explicar el que passa (que vol dir explicar el que es veu o t'expliquen) és tan forta que qualsevol procés invisible requereix un esforç d'atenció perquè passi a ser vist.

Delicat, necessari i urgent. Com sigui, s'ha d'actuar en aquest camp. Cal concretar més com, amb quins instruments, etc.

Documents

- AIERBE, P. (2003). "Inmigración y delincuencia. Un binomio interesado", dins *Análisis de prensa 2002. Inmigración, racismo y xenofobia*. Donostia: Mugak, Centro de estudios y documentación sobre racismo y xenofobia, SOS Arrazakeria i Dirección de Inmigración del Gobierno Vasco, p. 59-82.
- CAC. (2002). *Recomanacions sobre el tractament informatiu de la immigració*. Barcelona: CAC.
- CUPACS-Salamanca (2002). *¿Por qué intentarlo en los medios convencionales?* Taller de Medios Convencionales, Madrid, 23 de febrer de 2002, a <http://pt.indymedia.org/ler.php?numero=4654&cidade=1>
- GIRÓ, X. (2002). "Comentaris al Manual d'Estil Periodístic per al tractament de les minories ètniques", dins *Quaderns del CAC*, núm. 12 (Gener-Abril 2002), p. 13-24.
- GIRÓ, X. (dir.) (2004). *Prensa escrita i immigració. Estudi sobre l'opinió dels diaris sobre la immigració procedent de fora de la Unió Europea i la cobertura informativa de conflictes destacats que hi tenen relació* (Octubre 1999-Juny 2002). Barcelona: Fundació Jaume Bofill. Document inèdit.
- GUILLÉN, F. i VALLÈS, L. (2003). "Seguretat, delinqüència i immigració: aprendre a llegir les dades", dins *La immigració a Catalunya avui. Anuari 2002*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill i Ed. Mediterrània, p. 327-362.
- KLINGST, M. (1998). "Tallem la polèmica. La veritat sobre la delinqüència estrangera és complicada. Advertiment sobre el seu mal ús electoral", dins *Die Zeit*, 10 de juny de 1998.
- SANTAMARIA, E. "(Re)presentación de una presencia. La «inmigración» en y a través de la prensa diaria", dins revista *Archipiélago*, núm. 12.
- VAN DIJK, T. (2003). *Racismo y el discurso de las élites*. Barcelona: Gedisa, p. 79-157 i p. 283-295.

Debats

1. **Consells ciutadans a Catalunya: experiències, balanç i propostes.** Ismael Blanco. Maig 2003, 51 p.
2. **Norma i transgressió. Família. Religiositat i/o espiritualitat.** Ricard Ruiz (relator). Setembre 2003, 67 p.
3. **La immigració a debat: Diversitat i ordenament jurídic.** Michael Donaldson (relator). Febrer 2004, 50 p.
4. **La immigració a debat: Diversitat i participació.** Roser Solà-Morales (relatora). Febrer 2004, 70 p.
5. **La immigració a debat: Diversitat i mitjans de comunicació.** Janeth González (relatora). Abril 2004, 42 p.
6. **El cos i la ment. La creativitat. Les veus de l'altre.** Ricard Ruiz (relator). Maig 2004, 59 p.
7. **Reflexions i propostes sobre la funció pública i social de l'escola concertada en una nova xarxa educativa catalana.** Lluís Ylla (relator). Octubre 2004, 28 p.
8. **Pressupostos participatius: per on comencem?** Ismael Blanco i Irene Lop. Novembre 2004, 61 p.
9. **La formació de persones adultes a Catalunya: propostes per afavorir la participació evitar la desigualtat.** Montserrat Casamitjana, Miquel Casanovas i Alfons Formariz. Març 2005, 83 p.
10. **La immigració a debat: Diversitat i salut.** Kàtia Lurbe (relatora). Novembre 2005, 55 p.
11. **Propostes per a la millora del tractament informatiu de la immigració.** Xavier Giró (relator). Novembre 2005, 31 p.

Etapa anterior

1. **Els mestres, agents del model d'escola.** M. Rúbies, P. Darder, J. Cots. 1989, 43 p.
2. **Ciutat i habitatge: perspectives per als anys 90.** L. Cantallops, J. A. Solans, M. Ribas Piera, 1989, 56 p.
3. **El metge davant l'atenció sanitària.** N. Acarín, A. Segura, A. Salgado. 1989, 27 p.
4. **Els Jocs Olímpics: per què i per a qui?** J. M. Huertas Clavería, J. Cruz, R. Alquézar. 1989, 41 p.

5. **Les televisions privades des de la perspectiva de la comunicació a Catalunya.** J. M. Forn, J. Gifreu, M. Reixach. 1990, 29 p.

6. **Els treballadors africans a Catalunya, aspectes socials i culturals.** T. Losada, N. Sastre, J. Soler. 1990, 43 p.

7. **És possible una defensa no ofensiva d'Espanya? Es pot defensar un país pacifista?** L. M. de Puig, V. Fisas, J. Porta. 1990, 30 p.

8. **Sindicats i concertació després de la vaga general.** S. Carrasco, S. Aguilar, J. Roca, F. Pindado. 1990, 61 p.

9. **Enquestes d'opinió: entre la informació i la manipulació.** E. Bonet, J. Estruch, J. Porta. 1991, 29 p.

10. **Alternatives per a un funcionament més eficaç de l'administració de justícia.** J. Roig, J. L. Jori, J. M. Gasch. 1991, 37 p.

11. **Àudio-visuals arreu. I a l'escola?** P. Ribera, A. Bartolomé, J. Ferrés. 1991, 40 p.

12. **Els reptes de l'associacionisme.** M. Ferrés, P. Martínez, F. Pindado. 1991, 40 p.

13. **Multiculturalitat a les escoles.** R. Cañadell, D. Juliano, J. Pérez, M. Pujol. 1992, 42 p.

14. **Què se'n fa, dels llibres?** S. Fàbregues, E. Teixidor, J. Terribas, M. Reixach. 1992, 35 p.

15. **El descrèdit de la política.** S. Cardús, L. Hernández, J. Subirats, J. Porta. 1992, 61 p.

16. **La Justícia de Menors, una justícia menor?** C. González, J. Funes, L. Ventosa, F. Pindado. 1992, 50 p.

17. **Unió Europea, cultura i cultures a Europa.** L. V. Aracil. 1993, 26 p.

18. **El canvi global en el medi ambient des de la dimensió personal i social. Què cal fer i com?** M. Ludevid, P. Pous. 1993, 44 p.

19. **Mercat de treball, ocupació i competitivitat empresarial.** J. M. Gasch, J. Roca, A. Contijoch. 1993, 40 p.

20. **L'orientació professional inicial: de la LOGSE a la seva aplicació.** M. Inglès, S. Auberní, J. A. Blasco. 1994, 36 p.

21. **Cinema i llengua a Catalunya.** G. Planella, J. Romaguera, P. I. Fages. 1994, 40 p.

22. **Experiències d'educació en els valors amb adolescents.** R. Grasa, R. Batlle, J. Cela. 1994, 58 p.

23. **Èxit i fracàs escolar en temps de reforma.** J. Casal, O. Homs, J. Trilla. 1995, 58 p.

24. **ONG per al Tercer Món. Quina solidaritat? Quina coordinació?** I. de Senillosa, G. Serra i J. Soler. 1995, 63 p.

25. **El futur de la TV pública.** J. Ferrús, J. M. Tresserras, I. Tubella. 1996, 50 p.
26. **Moviment veïnal: reptes de futur.** J. M. Huertas, R. de Cáceres, A. Naya. 1997, 44 p.
27. **Les tendències de l'evolució de la sanitat a Catalunya.** O. Ramis, G. López Casanovas, Ll. Monset. 1997, 59 p.
28. **Activitat econòmica i normalització lingüística.** M. Reixach, M. Corell, J. Guàrdia, Y. Griley. 1997, 55 p.
29. **Qui determina l'agenda electoral?** M. Minobis, J. Gifreu, F. Pallarès. 1998, 51 p.
30. **Participació ciutadana: la utilitat de la Iniciativa Legislativa Popular.** J. Vintró, J. M. Gasch, J. Moner. 1999, 63 p.
31. **El paper de l'educador social en la nostra societat.** J. Casacuberta, M. Massot, P. V. Planas. 1999, 42 p.
32. **Menors immigrants: sols o desemparats?** R. Buscallà, M. Laranga, Àngel Marcó. 1999, 65 p.
33. **La votació electrònica: un debat necessari.** Jordi Capó i Andreu Riera. 2000, 49 p.
34. **La Mediació intercultural. Ofici o funció?** Sadia Aballouche, Aliou Diao i Montse Solerdelcoll. 2000, 46 p.
35. **El poble gitano i l'educació.** Domingo Jiménez, Carme Méndez i Elisa Soler. 2001, 48 p.

